ISSN -2583-147X(P), **Vol.- 8, Issue No. III, JUNE 2022**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ବୃକୋଦର : ବିଭବ ଓ ଅନୁଭବ

- ସୁବାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ଭୋଇ

ଉତ୍ତର ଷାଠିଏ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଆକାଶର କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ନାମ । ସ୍ୱଭାବ କବି ଯେମିତି ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ପୁରାଣ ଆଖ୍ୟାନକୁ ନିଜର ସାହିତ୍ୟ ଉପାଦାନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେପରି କବି ଶରତ ପ୍ରଧାନ ମଧ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ,ସଂସ୍କୃତିରୁ କଥାବସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ କରି ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବନା ପରିସ୍ଫୁଟନ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟର କବି ରାଉତରାୟ, ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି, ରମାକାନ୍ତ ରଥ, ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କାବ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ କାବ୍ୟ ଶୈଳୀରୁ ଶରତ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଶୈଳୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଆଧୁନିକ ଜଟିଳ ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା କୁ ପରମ୍ପରା ଓ ପ୍ରାଚୀନତା ର ପୃଷ୍ଠ ଭୂମିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି । କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲାର ଟୋଲ କନଣ୍ଡା ରେ ୧୯୩୪ ମସିହା ମେ ୫ ତାରିଖରେ ପିତା ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ପ୍ରଧାନ ଓ ମାତା ଚମ୍ପାବତି ଦେବୀ ଙ୍କ କୋଳ ମଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ । ସେ କରଞ୍ଜିଆଠାରୁ ପାଠ ପଢା ଆରମ୍ଭ କରି ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ସେ ରେଭେନ୍ସା ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସର ଅନ୍ତେବାସୀ ଥିବାବେଳେ ଛାତ୍ରାବାସର ମୁଖପତ୍ର "ଜାଗରଣ' ପତ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କବିତା "ଘୋଡ଼ା ମୋର ନାଚରେ' ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେ ୧୯୫୯ ମସିହାରେ ତାଙ୍କର କର୍ମମୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସେ କେନ୍ଦୁଝର ବିଜ୍ଞାନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଅଧାପକ ଭାବେ ପରିଶେଷରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଦର୍ଶକ ପ୍ରାଧାପକ ଭାବେ କର୍ମ ଜୀବନକୁ ସୂଚାରୁ ରୂପେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଛନ୍ତି ।

ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଏକାଧାରେର କବି,ସାମଲୋଚକ,ଅନୁବାଦକ ଓ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ । ସେ କବି ଭାବେର ୧୯୭୩ ରୁ ୨୦୦୯ ମସିହା ଭିତରେ ଦଶ ଗୋଟି କବିତା ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସଂକଳନ ମାନଙ୍କର ପ୍ରକାଶ କ୍ରମ ଏପରି - "ନଈ ଆଉ ମାଛ, ହଂସ ଓ ସାରସ'(୧୯୭୩), "ଉଚ୍ଚୈଶ୍ରବା'(୧୯୮୧), "ଅସ୍ଥିର ପାଦ'(୧୯୮୬), "ଯଯାତି'(୧୯୯୧) , "ଅଭୟ ଭୟ" (୧୯୯୪), "ବତ୍ରିଶ ସିଂହାସନ'(୧୯୯୮), "ବଗିଚାର ଦୃଶ୍ୟ'(୨୦୦୧), "ନଳାଭ ନିମନ୍ତ୍ରଣ'(୨୦୦୪), "ବୃକୋଦର'(୨୦୦୬) ଓ 'ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ଭାଷା'(୨୦୦୯) । ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚୋଟି କୃତିକୁ ନେଇ "ଶରତ ସମ୍ଭାର' ପ୍ରଥମ ପର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ । ଅନୁବାଦକ ଭାବେ 'ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ସଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସ'(୧୯୭୫), 'ପ୍ରାୟୋଗିକ ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ଦିଗ ବିଦିଗ'(୧୯୮୧) ସମାଲୋଚକ ଭାବେ 'କାବ୍ୟଧାରା ଓ କବି ମାନଓ'(୧୯୭୬), 'ମଧୁସୂଷ୍ଟି:ଅମୃତ ଦୃଷ୍ଟି'(୧୯୭୯), 'ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗମ'(୧୯୮୧), 'ସାହିତ୍ୟା ବର୍ତ୍ତ'(୧୯୮୬), 'ସାମ୍ପ୍ରତିକ କବିତାର କୂଳ ଓ ଶିଳ'(୨୦୦୭), 'ବାଂମୟ ପରିଧି : ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ପରିକ୍ରମା'(୨୦୦୮) ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ସେବାୟତ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଗ୍ରନ୍ଥ । 'ଯଯାତି' କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଇଁ ୧୯୯୪ ରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ।

କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ "ବୃକୋଦର' ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହା ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ବିଜୟିନୀ ପ୍ରକାଶନଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ । ବ୍ୟାସଦେବ ଓ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତର ପାଣ୍ଡବ ମାନଙ୍କ ମହାଯାତ୍ରା ପ୍ରସଙ୍ଗର ଆଧୁନିକ ରୂପ ହେଉଛି ବୃକୋଦର । କବି ଭୂମିକାରେ କହନ୍ତି ବୃକୋଦର ଭୀମଙ୍କ ଅନ୍ୟ ନାମ । ବୃକ୍ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଟା ବାଘ । ବୃକର ଉଦର ପରି ଉଦର ଯାହାର ସେ ବୃକୋଦର । ବୃକର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅର୍ଥ ଜଠର ଅଗ୍ନି । ଏ ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଯାହା ଉଦରରେ ସବୁବେଳେ କ୍ଷୁଧାର ଜ୍ୱାଳା । ସେ ଯାହା ହେଉ ମହାଭାରତରେ ଭୀମ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଚରିତ୍ର । ଏ ଚରିତ୍ର ଭିତରେ ବୃକୋଦର ର ଅଭିଧାନ ଓ ଲାକ୍ଷଣିକ ଅର୍ଥମାନ ସୂଚିତ । ଏଣୁ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ପ୍ରତୀକ ଭାବେ ବୃକୋଦର ରୂପାୟନ । ବୃକୋଦର ଆଧୁନିକ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷୁଧା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଜର୍ଜରିତ, ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ । ସେ କାଳ କାଳ ଧରି ବିବର୍ତ୍ତିତ ମଣିଷର ଏକ ସୁନ୍ଦର ପରି ପ୍ରକାଶ ସେ ଜନ୍ମ ପ୍ରଜନନ ମୃତ୍ୟୁ ପରି ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସଂଗ୍ରାମୀ ସତ୍ତା ।'(ଭୂମିକା)

ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗମନ କରିବା ପାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀ ଙ୍କୁ ସାଥିରେ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ମୋହ ମମତାକୁ ଛାଡ଼ି ଗମନ କରୁଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଣ୍ଡବ ଭୀମ ପ୍ରବୃତ୍ତି କୁ ଭୁଲି ପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି । ଭୀମ ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଛି ସ୍ୱର୍ଗଲୋକକୁ କେହି ସ୍ୱଦେହରେ ଯାଇନି ସେମାନେ ବା ଯିବେ କେମିତି ? ଏ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଛନ୍ତି - ଖାଲି ଆନମନା/ ସଶରୀରେ/ ସ୍ୱର୍ଗବାସ/ ଦେବତ

କଳ୍ପନା ।(୨୦) ଭୀମ ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖି ଅତୀତର ଭଲମନ୍ଦ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସବୁ ମନେ ପକାଇ ଛନ୍ତି । ଏହା ଯେ କେବଳ ମହାଭାରତ ର ଭୀମ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ,ତାହା ନୁହେଁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷଙ୍କ ସହ ଜଡ଼ିତ । ଭାଗବତରେ କୁହାଯାଇଛି– "ପ୍ରାଣୀର ଭଲ ମନ୍ଦ ବାଣୀ ମରଣ କାଳେ ତାହା ଜାଣି ।"

ନିବୃତ୍ତିର ଯାତ୍ରା ପଥରେ ସେ ସବୁବେଳେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ର ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଛନ୍ତି । ଏଣେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସଂସାରର ମୋହ ମାୟା ପ୍ରବୃତ୍ତି ମାର୍ଗ ଛାଡ଼ି ନିବୃତିର ମାର୍ଗ ଧରିବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର କୁହାଟ ମରୁଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି – ଯିବାକୁତ ଅଛି ବହୁଦୂର ଏ ଭୂମିରୁ ସେ ଭୂମିରେ ପହଞ୍ଚିବା ନୁହେଁ ପିଲା ଖେଳ । (୨୧)

ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣବେଳେ ଜଣକ ପରେ ଜଣକର ପଦ ସ୍ଖଳନ ହେଉଛି । ଭୀମ ଏସବୁ ଦେଖି ଅତୀତର କଥା ସବୁ ମନେ ପକାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଚୌତିରିଶ ଗୋଟି କବିତାରେ ଭୀମ ଆତ୍ମ ସମୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ବା ଭୀମର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଜନ୍ମ ଠାରୁ ଜୀବନ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଘଙ୍କ ସହ କଟିଛି, ଜନ୍ମବେଳେ ଶତଶୃଙ୍ଗ ପର୍ବତକୁ ଚୁନା କରିଛନ୍ତୀ । ସେ ନିଜ ମା କୁନ୍ତିଙ୍କ କଥା ମନେ ପକେଇ ଛନ୍ତି, ଯିଏ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମ ବେଳର ରହସ୍ୟ ସବୁ କହୁଥିଲେ । ମନେ ପକେଇଛନ୍ତି ବେଲା ବାଳି କୁ ହିଡ଼ିମ୍ବି ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ଙ୍କୁ । ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ତାତ ଙ୍କ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମାରିଛନ୍ତି, ସାଧାରଣ ଗୋଟିଏ ଦୋହଦ ଫୁଲ ପାଇଁ କୁବେରଙ୍କ ସହ ଲଢ଼େଇ କରିଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଦ୍ରୁପଦ ରାଜନଗର ରେ ଶାଳ ବୃକ୍ଷ ଉପାଡ଼ି ବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଯାହା ପାଇଁ ବିରାଟ ନଗରରେ କିଚକ କୁ ବଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ହୃଦୟରେ ପ୍ରୀତିର ବର୍ଷଣ ହେଉଥିଲା । ସେ ଆଜି ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଗ୍ରଜଙ୍କ ଶୋଚନା ନାହିଁ । ଅଗ୍ରଜଙ୍କ ଆଦେଶରେ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ ହେବ ।

ହିମାଳୟରେ ଖରା ଦେଖି ଭୀମ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଘଟୋଟକଚ ଓ ବେଲାଳସେନର କରୁଣ ପିତା ଡ଼ାକ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ଗୁରୁ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କଥା ଯିଏ କନ୍ଦୁକ ବାହାର କରିବା ଠାରୁ ବନିଯାଇ ଥିଲେ ତାଙ୍କ କୁଳ ଗୁରୁ । ଭୀମ ଭାବୁଛନ୍ତି ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସାତ ପାଦ ଭୂମି ଆବଶ୍ୟକ, ସ୍ୱର୍ଗ ନୁହେଁ ତା ଜଡ ପିଣ୍ଡର ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ଭୂମି ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବିଶ୍ରାମସ୍ଥଳୀ । ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ପଡ଼ା ପାଇଁ ଏତେ ଅନର୍ଥ, ରକ୍ତର ନଦୀ ବହିଗଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ପରେ ଜଣକ ପରେ ଜଣକର ଜୀବନ ଚାଲିଯାଉଛି, ମାତ୍ର ଭୀମଂକ ଶୋଚନା ନଥାଏ । ଦିନେ ନିଜର ଅଜ୍ଞାତବାସ ପାଇଁ ଅଗ୍ରଜଙ୍କୁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା କଙ୍କ, ଭୀମ ନିଜେ ସୂପକାର, ଅର୍ଜୁନ ହୋଇଥିଲେ ନପୁଂସକ ବୃହନ୍ନଳା, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ନକୁଳ ସହଦେବ ଘୋଡ଼ା ଓ ଗାଈ ଜଗିବା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ରାଜବଧୂ ଦ୍ରୌପଦୀ ରାଣୀ ସୁଦେଷ୍ଣାଙ୍କ ଦାସୀ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ଏଣେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଦ ଖସିପଡେ ସେ ଏଡେ ବୀର ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ଶେଷ ପରିଣତି କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନପାରି କହନ୍ତି – ମୁଁ ଏବେ ଅଥର୍ବ/ ମୋ ଜୀବନ/ ନାଟକର/ ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟ/ ଏହା କଣ ? / ଅନ୍ତିମ ପରବ । ଏହାଶୁଣି ଭୀମ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯାହା ପାଇଁ ସାରା ଭାରତବର୍ଷରେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ପାଣ୍ଡବେ । ଯାହାର ବଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଭାଇ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ, ଯାହାକୁ ନେଇ ଭାଇ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ । ସେସବୁ କୁ ଆଡମୁହଁ କରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର କେମିତି ନିବୃତ୍ତି ମାର୍ଗ ଆପଣେଇ ଥିଲେ ତାହା ଭୀମ ବୁଝି ପାରୁ ନଥିଲେ । ସମୟ ଚକ୍ରରେ ଭୀମାଙ୍କ ପାଦ ଖସିଗଲା ତଥାପି ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଭାଇ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନକରି ନିବୃତ୍ତି ର ମାର୍ଗ ଆପଣେଇ ବା ପାଇଁ କହୁଥାନ୍ତି – ହେଇ ଦେଖ ଫିଟିଲାନୀ ଯାଉଁଳୀ କବାଟ ଦିଶିଲାଣି ଦିବ୍ୟ ଭୂମି ସ୍ୱଂ ହରିହାଟ । ଭୀମ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ଏବଂ କହୁଥିଲେ – ନୁହେଁ ମୃତ୍ୟୁ ଚାହେଁ ମୁଁ ଜୀବନ ଦିଅ ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାର ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ।

ବାସ୍ତବରେ କାବ୍ୟପୁରୁଷ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ପ୍ରତୀକ ମାତ୍ର । ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଆକାଂକ୍ଷା ଆଶାର ଅଗତ୍ୟା ବଳି ପଡ଼ିବା ର ନିସଂଗତା ବୋଧର ପ୍ରତୀକ ।ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନା କବିତା ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ । କବିତାର ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ବିଭବ ଉପରେ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ ଧାରାରେ ଦୀର୍ଘ କବିତା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଭବ । ନୂତନ ଚିନ୍ତା ଚେତନ ସାଙ୍ଗକୁ ଆଙ୍ଗିକରେ ଗଭୀର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଆଦି ଓଡ଼ିଆ ଦୀର୍ଘ କବିତାକୁ ବେଶ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘ କବିତା ର ପରମ୍ପରା ରାଧାନାଥଙ୍କ ବେନିସଂହାର ଠୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ " ମୃତ୍ତିକା ଦର୍ଶନ', 'ସ୍ମୃତି ତର୍ପଣ' ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଙ୍କ "ବାଜି ରାଉତ' ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ "କାଳପୁରୁଷ' ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କ "ଶ୍ରୀରାଧା' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ କ୍ରମ ବିକାଶର ଧାରା ଲାଗି ରହିଛି । ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ 'ଯଯାତି', 'ବତ୍ରି ଶ ସିଂହାସନ', 'ବୃକୋଦର' କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘ କବିତା ସଙ୍କଳନ । ଉତ୍ତମ ଦୀର୍ଘ କବିତାରେ ଥାଏ ସୁପ୍ରଚ୍ଛନତା, ବିଭିନ୍ନତା ଓ ଅଭିପ୍ରାୟର ତୀବ୍ରତା । କଳ୍ପନାର ଶିଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଏଥିରେ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏକ ବିରାଟ ହର୍ମ୍ୟର ପ୍ରତିତ । ଏ ପ୍ରୀତି ବୋଧ ଆଣି ନପାରିଲେ ଦୀର୍ଘ କବିତାବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯାଏ ।ଏଥିରେ ଥାଏ ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ଇମେଜ୍, ମିଥ୍ ।

ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଧାନଙ୍କ ବୃକୋଦର ଏକ ସ'ଳ ଦୀର୍ଘ କବିତା । ଏହାର ମୂଳ କେନ୍ଦ୍ର ମିଥ୍ ଟି ହେଉଛି ମହାଭାରତର ନାୟକ ଭୀମ । ଅତୀତ ପ୍ରତି ମୋହ,ମାଟି ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲପାଇବା ଆଗେ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ମଧ୍ୟ ଫିକା ଲାଗେ । ଭୀମ କହନ୍ତି - ମୁଁ ଚାହେଁ ନି ସ୍ୱର୍ଗବାସ ସୁଦୂର ପ୍ରବାସ ଏମାଟିରେ ଦେଖୁଥିବି ମଣିଷର ମୁହଁ ଆଉ ହେଜୁଥିବି ମୋ ମାଆର ହସ । (ପୃ –(୧୨୧)ବାସ୍ତବରେ ବାସ୍ତବରେ ଭୀମ ଙ୍କ ମହଜାତ୍ରା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ରଚିତ ଦୀର୍ଘ କବିତାର ସ'ଳ ପରିଦର୍ଶନ ।

କବି ପ୍ରଧାନ ପାଠକ ନିକଟରେ ତାଙ୍କ ଛନ୍ଦସିକତା ଯୋଗୁଁ ବେଶ୍ ପରିଚିତି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର କହନ୍ତି - ତାଙ୍କ କବିତା ଗୁଡ଼ିକର ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ଓ ଛନ୍ଦ ସର୍ବଦା ସମାନ୍ତରାଳ । ସବୁ ପ୍ରକାର ଭାବକୁ ଗୋଟିଏ ଶୈଳୀରେ ଲେଖିବା ତାଙ୍କର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯିଏ ଛନ୍ଦ ବିଷୟରେ ବେଶ୍ ସଚେତନ, ଛନ୍ଦର ନିୟମ କୁ ଯିଏ ବୁଝେ, ଜଣେ ଜାଣେ ଛାନ୍ଦ ପ୍ରକରଣ, ଛନ୍ଦ ଗୁଁଥିବାରେ ଯିଏ ପାରଦର୍ଶୀ ବା ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିଥାଏ, ସେହି ସେହିଁ ଛନ୍ଦକୁ ନିଜ ବାଗରେ ବେଶ୍ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇପାରେ ଓ ବ୍ୟବହାର କରେ । ଆଧୁନିକ କବିମାନେ ମୁକ୍ତ ଛନ୍ଦ ବା ଗଦ୍ୟ ଛନ୍ଦ ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । କବି ପ୍ରଧାନଙ୍କ କବିତା ଲିଖନ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ଯେଉଁ ମେଳକ ପରମ୍ପରା ଥିଲା ତାହା ରାଧାନାଥଙ୍କ ମହାଯାତ୍ରା (୧୮୯୨) ପରେ ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ବିନା ମେଳକରେ କବି ମାନେ କବିତା ଲେଖିବାରେ ସକ୍ଷମ । ବୃକୋଦର କବିତାରେ ଦେଖାଯାଏ ଗଦ୍ୟଛନ୍ଦ ଓ ବାକ୍ ଛନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର । ଯେମିତି - ଆରେ ଭୀମା କାହିଁ ତୋର ମୁକ୍ତି ରାଣ୍ଡିପୁଅ ଅନନ୍ତା ଏକାଳେ କାଳେ ଭୋଗନ୍ତି ଏମିତି । (ବାକ ଛନ୍ଦ) ଲକ୍ଷ ପକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି ପରି ଉଠେ ବସେ ଗାଁ ଗୋଟା ସାରା । (ଗଦ୍ୟ ଛନ୍ଦ)କବିଙ୍କ କବିତାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବାକ୍ୟ ଭଳି ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଅକ୍ଷର ସହ ଅକ୍ଷର ମେଳକ ତାଙ୍କ କବିତାର ଅନ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ମିଥ୍ କଳାତ୍ମକ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି । କବି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ କବିତା ପ୍ରାୟ ମିଥ୍ ଆଧାରିତ । ଲୋକନାଥ ସେଠୀ କହନ୍ତି - କବି ପ୍ରଧାନ ଜଣେ ପରମ୍ପରା ବାଦି କବି । ତେଣୁ ପରମ୍ପରା ରକ୍ଷାର ମୋହ ହେଉ ବା ପ୍ରୟୋଗ ବାଦି କବି ହୋଇଥିବାରୁ ପୂର୍ବସୁରୀ ବା ସମକାଳୀନ ସତୀର୍ଥଙ୍କ ପରି କବିତାରେ ମିଥ୍ ର ପ୍ରୟୋଗ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହେଉ କବି ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ତାଙ୍କ କବିତାରେ ମିଥ୍ ଓ ଆର୍କିଟାଇପ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ବହୁତ କରିଛନ୍ତି । କବିଙ୍କ କବିତାରେ ମିଥ୍ ଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ବେଦ, ପୁରାଣ, ଉପନିଷଦ, ଲୋକ କଥା, ଲୋକ ଗୀତ, ଲୋକ କାହାଣୀ, ଇତିହାସ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଆଦିରୁ ଆନିତ । ବୃକୋଦର କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଭୀମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଣ୍ଡବ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ମାତା କୁନ୍ତୀ, ବେଲାଲ ବେଲାଲସେନ, ଦ୍ରୋଣ, ହିଡ଼ିମ୍ବୀ ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମିଥ୍ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ କବି ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବା ଯୁଗ ଚେତନାକୁ କାବ୍ୟରୂପ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ଭୀମ କହନ୍ତି - ମୁହିଁ ବୃକୋଦର ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅନୀତିର ପ୍ରତିରୋଧୀ ମୁ ମନ୍ଦ୍ରିତ ସ୍ୱର । ବାସ୍ତବରେ ଭୀମ ପୁରାଣ ପ୍ରସୂତ ଖୋଳପା ଓ କାବ୍ୟ ଚେତନା ଆଧୁନିକ ମଣିଷର । ଆଜିର ଉପେକ୍ଷିତ ଦୁନିଆ ରେ ରକ୍ତବି ରକ୍ତକୁ ସହାୟ ହୁଏନି ତାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ଭୀମ ଓ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମିଥ୍ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ । ଯେମିତି - କହି ଭୀମ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼େ ତୁଷାର ଖଣ୍ଡରେ ଚିକ୍ ଚିକ ଖରା ନାଚେ ଗିରି ମଠାଣିରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଚାଲିଥିଲେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ । (ପୃ- ୧୧୯)

ଦାଇଦେନ୍ କହନ୍ତି Imagery is itself the very height and life of poetry. ଚିତ୍ରକଳ୍ପ କବିତାର ଜୀବନ ଏହା କବିତାର ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗତା ପ୍ରକାଶ କରେ । ସୀମିତ ଶବ୍ଦର ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ଥାପନ ରେ କବି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଯେମିତି - କ) ଘର ଓ ବାହାର ଶୁଭୁଥାଏ କ୍ରନ୍ଦନର ରୋଳ ଏଇ ପୃଥିବୀର ଚାରିଆଡ଼େ ନୀଳ ସ୍ମୃତି ମଣିଷ ଜାତିର । (ପୃ -୧୨୭)

ଖ) କହୁ କହୁ ଆକାଶରୁ କରକା ସମ୍ପାତ ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ଭୀମସେନ/ବସିପଡ଼ି ଭୂମି ଖଣ୍ଡକରେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି କପାଳରେ ମାରୁଥିଲା ହାତ । (ପୃ - ୯୭)

ଉତ୍ତର ଷାଠିଏର କବିତାରେ ପ୍ରତୀକର ବହୁତ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି ।କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ମ୍ଭ ନିଜ କବିତା ଗୁଡିକରେ ପ୍ରତୀକ ପ୍ରୟୋଗରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ।ସେ ଭୂମିକାରେ କହିଛନ୍ତି ବସ୍ତୁତଃ ବୃକୋଦର କଥା ହେଉଛି ମଣିଷର ବୁଭୁକ୍ଷା ଭିତରେ ତଥାପି ସେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସତ୍ତା । (ଭୂମିକା) ବାସ୍ତବରେ ଭୀମ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ପ୍ରତୀକ । କବିତାରେ ନିଆଁ, ଘାଉଲିଆ ବାଘ ଆଦି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତୀକ ଭାବେ ପ୍ରତୀୟ ମାନ । ଯେମିତି - ମୋ ଅନ୍ତର ଗର୍ଜି ଉଠେ ସତେ ବା ମୁଁ ଘାଉଲିଆ ବାଘ ମୋ ଭୈରବୀ ସତ୍ତା ଟାର ବେଳୁ ବେଳ ହେଉଥାଏ ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବ । ଏଠାରେ ଭୈରବୀ ର ଅର୍ଥ ରୌଦ୍ରତା ଗୁଣ । ଏମିତି ଭାବରେ ପ୍ରତୀକ ସବୁ ବ୍ୟବହୃତ ।

ବୃକୋଦର କବିତାର ରଚନା ଶୈଳୀ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର । ନାଟକର ଫ୍ଲାସ ବ୍ୟାକ ଶୈଳୀ ପ୍ରୟୋଗରେ କବିତା ରଚିତ । ଭୀମ ହିମାଳୟରେ ବରଫ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଦ ସ୍ଖଳନ ଜନିତ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପୂର୍ବ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସବୁ ମନେ ପକେଇଛନ୍ତି । ଯେମିତି - ଧବଳ ଧଳତର ତୁଷାର ଧବଳ ଏହି ହିମାଳୟ ମୋ ଆଖିରେ ଆଣି ଦିଏ କିଆଁ ଏତେ ମେଘ । ହିମାଳୟରେ ଭୀମ ଅନୁଶୋଚନା କରିବାର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦ ।

ସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ଦର୍ପଣ ଏବଂ ସମାଜ ପ୍ରକୃତିର ଅଧୀନ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତି ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ମଧୁସୂଦନ ରାଓ କହିଛନ୍ତି - "ମୋ ପ୍ରାଣ ବିଲୀନ ହେଲା ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରାଣେ

ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରାଣ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ମୋ ପରାଣେ ।' (ହିମାଳେୟ ଉଦୟ ଉତ୍ସବ, ମଧୁସୂଦନ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ପୃ-୨୫୭, ପ୍ରଶାନ୍ତ ରାଓଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ)

କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ କବିତାରେ ମଧ ହିମାଳୟର ବରଫାଚ୍ଛନ୍ନ ପରିବେଶର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଙ୍କ ଲୟବିଲୟ ଉପନ୍ୟାସର ନାୟକ ଯେପରି ସାଗର, ଆକାଶକୁ ଦେଖିବା କ୍ଷଣି ଅତୀତ ମନେ ପଡ଼ିଛି । ସେପରି ହିମାଳୟ ର ଶୋଭରଶି ଯୋଗୁଁ ଭୀମଙ୍କ ଅତୀତ ସବୁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଛି ଆଖି ଆଗରେ । ସତେ ଯେମିତି ହିମାଳୟ ଆଲୋଚ୍ୟ କବିତା ର ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ର । କବିତାରେ ପ୍ରକୃତିର ଚିତ୍ର ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଦେଖା ଯାଏ ।ସଂଜେଇ ଆକାଶ ମୁହଁ ସାରା ତାରଙ୍କର ଦର ଫୁଟା ହସ ଭାବୁଥିଲି ପିଲାଦିନ କଥା ଅଶ୍ରୁ ଯେତେ ହୋଇଯାଏ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ଗାଥା । (ପୃ -୧୯)ବରଫରେ ପଡ଼େ ଯେବେ ଦାହାନିଆ ଖରା ମୋ ଛାତିରେ ବାଜେ କାଫର କଅଁଳ ଡାକରା ।(ପୃ - ୮୬)

ମର୍ତ୍ତ୍ୟ କାମି ଚରିତ୍ରର ଚିତ୍ର ହିଁ ବୃକୋଦର । ଭୀମ ତାଙ୍କ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଜୀବନର ଅତୁଟ ପ୍ରବାହକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସବୁଠି ଶୁଣି ପାରୁଥିଲେ ବଞ୍ଚିବାର ଗହାଗହ କୋଳାହଳ କୁ । ଜୀବନ ପାଇଁ ରାଜ ସମ୍ପଦ ଓ ରାଜ୍ୟ ଭୋଗର ଉପଯୋଗୀତା ଅଛି । ମୁକ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଧରିତ୍ରୀ ର ଧୂଳିଆ ଧୂସର ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଭୀମ କହନ୍ତି - କେମନ୍ତେ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବିରେ କାହା/ ଏଇ ମାଟି ଏ ପୃଥିବୀ ଏଇ ମୋର ଗୃହ । (ପୃ - ୦୮) ଭୀମ ଚାହାନ୍ତିନି ସ୍ୱର୍ଗ ବାସ ସେ ଚାହାନ୍ତି ମାଟି ସହ ମାଟି ହୋଇ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସେ କହନ୍ତି ମୁଁ ଚାହେଁନି ସ୍ୱର୍ଗ ବାସ/ ସୁଦୂର ପ୍ରବାସ/ ଏ ମାଟିରେ ଦେଖୁଥିବି/ମଣିଷର ମୁହଁ ଆଉ ହେଯୁଥିବି ମୋ ମାଆର ହସ । (ପୃ - ୧୨୧) ଭୀମ ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଧର ପୃଷ୍ଠରେ ସେ ନିୟତି ପାଖେ ଗୁହାରି କରି କୁହନ୍ତି - ନୁହେଁ ମୃତ୍ୟ ଚାହେଁ ମୁଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଦିଅ ମୋତେ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ।(ପୃ -୧୨୫)

ମୃତ୍ୟୁ ଚେତନା ମଧ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଅନ୍ୟତମ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ଆଧୁନିକ କବି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅତି ନିକଟରୁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଦେଖିଥାଏ । କବି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ବୃକୋଦର ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଦେଖି ପାରିଛନ୍ତି । ଭୀମ ସମସ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ ଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ମଣିଷର ମରଣ ଯେ ନିତାନ୍ତ ସତ୍ୟ ତଥାପି ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁ ନାମ ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଏକା ସାର । ତଥାପି ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଭୀମ ପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଜନ୍ମର ଆଶା ରଖି ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ ପାଇଁ ମାନସିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିନିଏ । କବି କହିଛନ୍ତି - ହେ ବାଟୋଇ ଭାଇ ମୃତ୍ୟୁ ବିତ ଜୀବନର ଏକ ନୂଆଁ ଖାଇ ।(ପୃ - ୧୨୬)

ଯୌବନ ହିଁ ପ୍ରେମର ଉପ୍ରେରକ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ପ୍ରେମର କାରଣ । ସୃଷ୍ଟିରେ ସବୁବେଳେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଦର ହୁଏ । ବୟସର ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ର ପରିଭାଷା ଅି ବଦଳି ବଦଳି ଯାଏ , ଆମରଣ ତାର ଛାପ ରହି ଯାଏ । ସେହି ଛାପ ଯାହା ପ୍ରେମ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ କରାଏ ଓ ଲଗାଏ ମମତାର ଡୋରି । ଶେଷରେ ବିଚ୍ଛେଦ ହେଲେ ସେ ଦୁଃଖ ପାଏ । କାବ୍ୟ ନାୟକ ଭୀମ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ପାଇ ହିଡିମ୍ବି ଓ ବେଲା ବାଳୀ କଥା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ମଧୁ ରାତିରେ ପଞ୍ଚାଳୀଙ୍କ ପଞ୍ଚଧାର ହସ ଦେଖି ବିମୋହିତହୋଇଯାଆନ୍ତି ସେ । ପ୍ରୀତିର ରହସ୍ୟକୁ ଭୁଲି ପାରି ନାହାଁନ୍ତି ସେ ସତେ ଯେମିତି ଭୀମ ଙ୍କୁ ଅଲକ୍ଷରେ କହୁଥାଏ - କେମନ୍ତେ ଭୁଲୁଚ ଭଲ ଏ ମାଟିର ମହା ସ୍ପର୍ଶ/ ପ୍ରୀତିର କିମିୟାନ । (ପୃ - ୫୭)

କବି ପ୍ରଧାନଙ୍କ କବିତାର ଭାବ ପକ୍ଷର ଅନ୍ୟତମ ବିଶେଷ ଦିଗ ସମୟ ଚେତନା ବା ସମୟ ବୋଧ । ସମୟ ସର୍ବଦା ଗତିଶୀଳ । ଦୁଃସମୟ ଓ ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା ର ରୂପାୟନ ଓ ସମକାଳର ସ୍ଥିତି ଦୁଃସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଦାୟୀ କେବଳ ସମୟ ।କବିଙ୍କ ମତରେ ସମୟ ସତେ କି ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ର,ଦୃଶ୍ୟ ହେଉ ନଥିବା ସତ୍ତା, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ପରମ ଶକ୍ତି ଟିଏ । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥିତି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସମୟର ରହସ୍ୟ ମୟତା କୁ କାବ୍ୟ ପୁରୁଷ ଅନୁଭବ କରେ । ମୃତ୍ୟୁ ଚିନ୍ତନ ସହ ସମୟ ଚେତନା ଜଡ଼ିତ । ସମୟର ଖେଳ ଓ ଚୌହଦିରେ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତା ବନ୍ଦୀ ।ସମୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତାକୁ ଧରା ପୃଷ୍ଠରେ ଅବତରଣ କରାଏ ଏବଂ ଯଥା ସମୟରେ ପୁଣି ବିଦାୟ ପଥର ଯାତ୍ରୀ କରିଦିଏ । ଭୀମ ଭୀମଥିଲେ ବଳଶାଳୀ ଓପରାକ୍ରମୀ, ମାତ୍ର ଆଜି କାଳର କବଳରେ କବଳିତ । ସମୟର ପ୍ରବହମାନରେ ଭିମଙ୍କ ଶରୀର ଅକାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି । ନିମ୍ନ ପଦକୁ ଉଦାହରଣ ଭାବେ ନିଆଯାଇ ପାରେ - "ଦେହତ/ ପୁରୁଣା ହେଲା ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର ପରି ମାଟି ପିଣ୍ଡ ପଡ଼ିରହେ ମାଟିକୁ ଆଦରି । (ପୃ -୧୨୩)

ପରିଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେଯେ କବି ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ବୃକୋଦର ଦୀର୍ଘ କବିତା ସଙ୍କଳନ ରେ ଉତ୍ତର ଷାଠିଏ କବିଙ୍କ ପରି ଅସଂଲଗ୍ନ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଓ ମିଥର ପ୍ରୟୋଗ ନକରି ତାଙ୍କ କବିତା ଗୁଡିକରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଜୀବନ ଯନ୍ତ୍ରଣା , ମୋହ ମାୟାଗ୍ରସ୍ତ ମଣିଷର ପାର୍ଥିବ କଳେବର ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି , ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖି ନିଜର ଅତୀତ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ହେବା ଓ ଚିର ଅମର ହେବାର

କାମନା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କବି ଉପଯୁକ୍ତ ମିଥ୍ ,ଚିତ୍ରକଳ୍ପ, ପ୍ରତୀକ ର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି ।କବିଙ୍କ କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ପାଠକର ନିକଟତର ହୋଇଛି ତାର ଛନ୍ଦସିକତା ଯୋଗୁଁ ପଦରେ ଉପାନ୍ତ ମିଳନର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସାଧାରଣ ପାଠକକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ, ଛୋଟ ଛୋଟ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବନା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି । ଜୀବନ ଅଭିନୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ମଣିଷ ନିଜର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ସଦା ତତ୍ପର । ଶରତ କାବ୍ୟ ମାନସ ଦେହରୁ ଦେହାତିତ ଆଡ଼କୁ ମଧ ଗତି କରିପାରେ । ସେ ଅଧିଭୌତିକ ଚେତନା କୁ ରୂପାୟନ କରିବାରେ ମଧ ସମର୍ଥ ।

ସହାୟକ ପୁସ୍ତକ ସୂଚୀ

୧ - ଦାଶ,କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର,ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ, ଜ୍ୟୋସ୍ନା ଜ୍ୟୋସ୍ନାମୟୀ, ଶରତ ଆକାଶ, କଟକ, ବିଜୟିନୀ ପବ୍ଲିକେଶନ, ୨୦୧୦ ।

୨-ପଟ୍ଟନାୟକ, ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ, ପଟ୍ଟନାୟକ, ଜୟନ୍ତି, ବ୍ୟାସକୃତ ମହାଭାରତ, କଟକ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ ,୨୦୧୯ ।

୩- ପ୍ରଧାନ, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର, ବୃକୋଦର, କଟକ, ବିଜୟିନୀ ପବ୍ଲିକେସନ୍, ୨୦୦୬ ।

୪-ମିଶ୍ର, ଗିରିଶଚନ୍ଦ୍ର, ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାଓ ମିଥ୍ ପ୍ରସଙ୍ଗ, କଟକ, ଆର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶନ ।

୫- ଶତପଥୀ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ, ସବୁଜରୁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ,କଟକ, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, ୨୦୧୬ ।

ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କଟକ